

ELŐSZÓ

Évekkel ezelőtt ismertem egy olyan srácot, mint Quentin Tarantino. Scott már tizenegy éves korában zseni volt. Nem a filmezés volt az erőssége, nem jeleskedett az abszurd humor vagy a történelem terén, sőt más, emberinek nevezhető tevékenységben se nagyon. Viszont ördögi érzéke volt a gépekhez. Lepasszoltam a srácnak a használt vagy tönkrement elektronikai berendezéseimet. Aztán visszakaptam egy nyolcsávos zseblámpát. Egy kazettás kenyérpíritót. Vagy egy lemezjátszós ébresztőórát.

Soha nem kérdeztem meg Scott-tól, miért játszik Dr. Moreau-t egy forrasztópisztollyal. Elég volt, hogy valami újat alkotott, olyasmit, ami addig nem létezett a világban. Ezeket az újdonságokat többnyire nem lehetett használni semmire, Scott esetében az invenció önmagáért való volt.

Quentin Tarantino eddigi filmes pályafutása során valami hasonló módszerrel dolgozott, elkoptatott klisékből hozott létre korábban soha nem látott alkotásokat. A filmművészet *status quo*-jára a kezdetektől fogva úgy tekintett, ahogyan egy feltaláló tekint az ócskavastelepre. Időről időre ízekre szedte a múltat, aztán olyan formában rakta össze a hagyományokat és kliséket, hogy alig ismertünk rájuk. A filmjei egyszerre ismerősnek és különösnek tűnnek. Tarantino a jövőbe tér vissza.

És most a *Becstelen brigantyk*kal újra megcsinálta.

A forgatókönyvben látnak majd egy gondolatbuborékot, amit mintha a képregény műfajából emelt volna át. Egy testetlen narrátort, aki a semmiből bukkan elő. Fekete-fehér képek idézik a francia film klasszikus darabjait. Vértörős szűrőt használ. Flashbacket. Még a címet is egy 1978-as olasz háborús filmből koptintja – és csavar egyet rajta a helyesírási hibával. A forgatókönyv megemlékezik Reni Riefenstahl és Joseph Goebbels klasszikus propagandafilmeiről. Egy-egy pillanatra feltűnik Hitler és Churchill arca, benézünk

egy kis moziba a megszállt Párizsban, de a közelharc borzalmaival és a vérbosszú örületével is szembesülünk. Mindez jóval komolyabb cucc annál, amit Scott tákolt össze nekem, akkor régen. Ezzel együtt Tarantino ugyanazzal a túláradó csodálattal és tisztelettel fordul elődei felé, ahogyan az én kivételes tehetségű Scott barátom.

A *Becstelen brigantyk* nem szatíra, és nem is egy szimpla fércmunka. Tiszteletteljes és hiteles háborús történet, amely ugyanolyan izgalmas és feszültséggel teli, mint a műfaj legjobb darabjai, legyen szó könyvekről vagy filmekről. Ugyanakkor mégis vérbeli Tarantino-munka.

A történet nagyrészt 1944 júniusában játszódik Párizsban. Az amerikaiak és az angolok még a normandiai partraszállással bíbelődnek, a front lassan nyomul a szárazföld belseje felé, kínkeservesen törnek át a tüzéséggel védett falvakon és sövénykerítéseken. A német hadsereg még nem fogadja el a küszöbönálló vereség tényét. Négy éve rostokolnak zavartalanul Franciaország területén, megszokták és megszerették a helyet. A katonák szoknyák után futkosnak Párizsban, moziba járnak, rendületlenül csapják a szelet a sok *mademoiselle*-nek. Tarantino munkái azonban mindig a káosszal kacérokodnak, a felszín alatt ott lappang a téboly. A náciakon már látszanak a kétségbeesés első jelei, ennek ellenére mindent megtesznek, hogy kiirtsák az európai zsidóságot, még a háború számukra kedvezőtlen, ám elkerülhetetlen fordulata előtt. Mi is érezzük, hogy Németország órái meg vannak számlálva. Goebbels producerként jegyzett filmjének nem titkolt célja, hogy a keleti fronton 300 szovjet katonával végző magányos hős történetéből erőt merítsenek a megfáradt csapatok. Mindeközben egy amerikai zsidókból álló titkos különítmény gyilkolássza a náciakat messze a frontvonalak mögött. (A skalpgyűjtő zsidó katonák – egy újabb paca Tarantino tollából). Egy fiatal lány pedig titkos bosszúakciót tervez a náci hadvezetés ellen, amiért kiirtották a családját. Míg a filmen teljes pompájukban jelennek meg a *Becstelen brigantyk*, addig a forgatókönyv olyan élvezetet tartogat számunkra, amit a filmtől nem kaphatunk meg. Amikor

a forgatókönyvet olvassuk, saját belső hangunkon szólalnak meg a szereplők, a képzeletünkben elevenednek meg a forgatási helyszínek, ezáltal a nyers szöveg semmihez sem fogható közelségbe hozza a dialógus, a cselekmény és a helyszínek összjátékát. Ráadásul Tarantino közvetlen hangja átítatja az egész szöveget: amikor az egyes szereplők motivációját magyarázza (*Végig kell csinálni, kislány, végig kell menni a kibaszott úton!*), amikor utasításokat fogalmaz meg a kamerának (*Látjuk a három pisztolyt: mindegyik a megfelelő ágyékre céloz*) vagy a szereplőknek (*MINDKETTEN annyi GOLYÓT röptenek a másik testébe, hogy szinte már romantikusan hat, amikor HOLTAN a földre zuhannak*), amikor jellemzi a szereplőket (*Az ifjú George Sandersre emlékeztet, „Az Angyal” és az „Egy bel ami magánügyei” korszakából.*) vagy a helyszíneket (*A nézőtér [...] leginkább Visconti „Elátkozottak” című filmjének Tinto Brass-féle B-kategóriás feldolgozására emlékeztet*). És ezt a csodás élményt egyetlen moziban sem élheti át az ember. Ez az emberi képzelet színháza, baby.

Érdekes módon a *Becstelen brigantykban* – egy háborús filmben – kevesebb az öldöklés, mint Tarantino korábbi alkotásaiban. Ezzel együtt nincsen hiány erőszakból és vérontásból, mégis úgy tűnik, a valós történelmi keret, a megtörtént vérengzés valahogy visszafogottabbá tette Tarantinót, aki amúgy előszeretettel él az erőszak ábrázolásának eszközeivel. A forgatókönyvet lapozgatva úgy érezzük, mintha hús-vér emberek életéről, haláláról és borzalmas tetteiről olvasnánk. Tarantino elemi erővel idézi meg a nagy világégest. Ez a világ egyszerre tűnik valóságosnak és valószínűtlenül borzalmasnak. Amikor először találkoztam Quentin Tarantinóval, együtt ebédeltünk egy trendi étteremben, New York Tribeca nevű negyedében. Hamarosan egyszerre pattantunk fel az asztaltól, hogy előadjuk *A szóltan zenész* (*The Music Man*) című musical, „Ya Got Trouble” („Bajban vagy”) című betétdalát a körülöttünk ülő vendégek legnagyobb ámulatára. Középkorolás koromban szerepeltem *A szóltan zenészben*, szóval volt magyarázatom a dologra – még ha ez mentségnek kevés is. Azt viszont

kétlem, hogy Tarantino valaha is játszott volna ebben a darabban. Hihetetlen, de az asztal túloldalán vigyorgó fazon, Amerika legnagyobb rendezője, aki alkoholmentes Bevo sört kortyolgatott, kipróbálta a kubéba borsot, és közben vidáman cigizett, annyira bele van habarodva a filmekbe, hogy még *A szótlan zenész* bugyuta kis betétdalát is képes volt megjegyezni.

A *Becstelen brigantyk* forgatókönyvében ugyanolyan világosan megnyilatkozik Tarantino ízlése és tehetsége, mint a vetítővásznon pergő filmkockákban. Ebből a szempontból mindegy, hogy a filmet nézzük, vagy a forgatókönyvet olvassuk. Tarantino biztos kézzel kezeli művének nyersanyagát, a múlt és a jelen darabkáit. Ez a forgatókönyv ízig-vérig Tarantino munka, még ha a rendező új irányba halad is.

Végül szeretném a film némiképp ütődött hősének, Aldo Raine hadnagynak az utolsó mondatát idézni – nem hiszem, hogy túlzás lenne azt állítani, hogy az író/rendező kiszól hozzánk a könyv lapjáról –: „Tudja, Utivich, azt hiszem, ez lett a mesterművem.”

A forgatókönyv egy rövid rendezői utasítással zárul, amelyet mi is magunkra vehetünk:

Hátborzongató nevetésben törnek ki.

DAVID L. ROBBINS

(a *Patkányháború*, az *Árulás*,
a *Liberation Road*, a *Felperzselt föld*,
A *háború vége* és a megjelenés előtt
álló *Összetört ékkő* szerzője)